

Sprawozdanie z wstępnych badań odkrywkowych oraz
WSTĘPNY PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
polichromii na drewnianym suficie kościoła pw. Św. Stanisława
Biskupa w Nozdrzcu.

Autor: mgr Aneta Filip, mgr Maciej Filip

Dyplomowany Konserwator Dziej Sztuki
mgr Aneta Filip
nr dyplomu ASP Kraków 5864
35-505 Rzeszów, ul. Strzyżowska 95
mobile: +48 698672478
e-mail: aneta@filipkonserwacja.pl

DYPLOMOWANY KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
Maciej Filip
nr dyplomu: ASP Kraków 5012
30-363 Kraków, ul. Kobierzyńska 163/7
mobile: 604 569 855 / tel/fax 71 735 45-18
maciej@filipkonserwacja.pl

Aneta Filip

Maciej Filip

Rzeszów, listopad 2023

Historia oraz opis ogólny kościoła

Nr rej. A/132

A - 61 z 27.11.1952

Czas powstania: 1746 r.

Styl: barok

Parafia w Nozdrzcu została utworzona przed 1548 rokiem przez ówczesnych właścicieli wsi, Tarnowskich. Pierwszy kościół był drewniany, a obok niego istniał cmentarz. W połowie XVI w. Stanisław Stadnicki zniszczył dokumenty parafialne, a kościół przekształcił w zbór protestancki. Obecny kościół parafialny został zbudowany w 1746 r. przez ówczesnego proboszcza ks. Jana Banieckiego. Kościół został konsekrowany pod wezwaniem Św. Stanisława Biskupa i Męczennika przez biskupa Antoniego Gołaszewskiego w 1806 roku.¹ Budynek murowany z kamienia i cegły. Strop nad nawą płaski, drewniany z podsufitką z desek. Pierwotną, figuralno-ornamentalną polichromię wykonał malarz Stroński w 1930 r. Po roku 1962, sufit został przemalowany. Obecną polichromię wykonał artysta malarz Stanisław Zima z Lubatowej w latach 1996-2005.

Budowa technologiczna

Strop drewniany, belkowy z podsufitką z desek. Pierwszą warstwę chronologiczną stanowi monochromatyczna warstwa malarska (olejna) w kolorze kremowo-ugrowym. Następną warstwę tworzy polichromia figuralno-ornamentalna wykonana przez malarza Strońskiego w 1930 r. Trzecią warstwę chronologiczną stanowi polichromia wykonana po 1962 r. (figuralne malarstwo konturowe o zawężonej tonacji barwnej + inskrypcje). Czwartą i ostatnią warstwę chronologiczną jest obecna polichromia (olejna) wykonana w latach 1996-2005).

¹ Historia na podstawie informacji ze strony internetowej parafii:
<http://nozdrzec.przemyska.pl/index.php/historia-parafii/>

**Stratygrafia warstw występujących na suficie nawy kościoła pw. Św. Stanisława Biskupa
i Męczennika w Nozdrzu**

WARSTWA TECHNOL.	OZNACZENIE GRAFICZNE	WARSTWA CHRONOL.	DATOWANIE	OPIS WARSTW
3		IV	1996 - 2005	Obecna polichromia(olejna)
4		III	po 1962	Polichromia malarska (konturowe malarstwo figuralne z inskrypcjami)
5		II	1930	Polichromia malarska malarza Strońskiego
6		I		Monochromatyczna warstwa malarska (olejna) w kolorze kremowo-ugrowym.
7				Deski podsufitki

Stan zachowania

Belki stropu w stanie złym, spróchniałe i zaatakowane przez owadzie szkodniki. Deski podsufitki zaatakowane przez owadzie szkodniki, z drobnymi ubytkami materiału, wymagają konserwacji. Obecna polichromia wykazuje drobne spękania oraz ubytki w powłoce malarskiej. Duże szczeliny, rozwarstwienia powłok malarskich i ubytki występują na stykach desek. Miejscami warstwa malarska spudrowana, wykruszona. Powierzchnia sufitu zakurzona.

Cel i zakres badań konserwatorskich

Z uwagi na planowany remont stropu i więźby dachowej przeprowadzono badania odkrywkowe mające na celu ustalenie czy pod obecną warstwą malarską zachowała się historyczna polichromia autorstwa malarza Strońskiego z 1930 roku, stan zachowania pierwotnej polichromii oraz zakres jej kolejnych przekształceń. Badania miały charakter wstępny i interwencyjny. Dzięki zachowanym zdjęciom archiwalnym pierwotnej polichromii ustalono lokalizację potencjalnej kompozycji malarskiej, następnie wykonano odkrywki pasowe i punktowe potwierdzające obecność polichromii ze sceną *Ukoronowania NMP* oraz kolejnych warstw chronologicznych.

Przebieg i wyniki prac badawczych

Wstępne badania odkrywkowe wykazały, że na suficie nawy kościoła pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Nozdrzu, pod wtórnymi przemalowaniami zachowała się pierwotna polichromia malarska autorstwa Strońskiego z 1930 roku. Polichromia ta została udokumentowana w sprawozdaniu z badań odkrywkowych wykonanych przez Marię Cichorzewską- Drabik w 1962 roku. Z zachowanego zdjęcia archiwalnego (fot. nr 1) wynika, że prostokątne pole sufitu było podzielone na trzy części, wydzielone iluzjonistycznymi ramami architektonicznymi o zaokrąglonych wewnętrznych narożach. Pole środkowe, największe wypełnione kompozycją figuralną przedstawiającą scenę

„Ukoronowania Najświętszej Marii Panny” (fot nr 3, 4, 5). Scena usytuowana na tle świetlistej mandorli. W centrum kompozycji siedząca na obłokach postać Maryi. Po bokach Chrystus i Bóg Ojciec, uniesionymi do góry rękami podtrzymują koronę nad głową Matki Bożej. Powyżej, na tle świetlistej glorii gołębic Ducha Świętego. Odkrywki wykonane w części środkowej sufitu pozwoliły zidentyfikować postać Maryi (fot nr 5, 6) pierwotną kolorystykę polichromii (fot nr 7) oraz ogólny układ kompozycyjny (fot nr 4,8,9,10).

Po 1962 roku pierwotna polichromia sufitu została przemalowana. Z badań odkrywkowych wynika, że wykonano wówczas konturową polichromię o motywach figuralno-ornamentalnych (fot nr 12). Kompozycja o zawężonej tonacji barwnej, wzbogacona inskrypcjami.

Ostatnią warstwę chronologiczną stanowi obecna polichromia wykonana w latach 1996-2005, przez Stanisława Zimę z Lubatowej (fot nr 2). Na osi sufitu przemalowanego w kolorze białym, usytuowane zostały trzy kompozycje figuralne w czterolistnych obramieniach przedstawiające trzy sceny z życia Marii: Narodzenie Jezusa, Opłakiwanie Jezusa i Ukoronowanie Marii.

Ostatecznie oznaczono cztery warstwy chronologiczne opisane w tabeli.

Wykonane badania należy potraktować jako wstępne badania interwencyjne wykonane w trybie ekspresowym tuż przed wigilią 2016 r. z rusztowań przejezdnych, których przemieszczanie ograniczały ławki. Pośpiech był podyktowany m.in. trwającymi pracami projektowymi remontu konstrukcji dachu, który jest nierozdzielnie związany z dekoracją sufitu kościoła. W ramach badań nie wykonano m.in. żadnych badań w prezbiterium, w ograniczonym zakresie wykonano odkrywki na krawędziach sufitu. W celu lepszego rozeznania zachowanych dekoracji oraz stanu zachowania wskazane jest rozszerzenie badań na suficie kościoła.

WNIOSKI Z BADAŃ i Zalecenia konserwatorskie

Wstępne badania konserwatorskie wykazały, że na deskach sufitu kościoła zachowały się trzy historyczne dekoracje malarskie. Najstarsza dekoracja wg materiałów źródłowych pochodzi z 1930 r. i jest autorstwa Strońskiego. Według zachowanej archiwalnej fotografii i wstępnych odkrywek przedstawia scenę figuralną. Z aktualnej opinii konstruktora wynika, że więźba dachowa jest w bardzo złym stanie i w ramach planowanych prac remontowych przewidziano częściową wymianę belek konstrukcji dachu (lub całkowitą wymianę więźby). Wstępne oględziny autorów opracowania wykazały, że same deski, na których wykonano dekorację malarską nie uległy całkowitej degradacji i ich stan zachowania kwalifikuje się do konserwacji. Proponuje się dwa alternatywne sposoby konserwacji dekoracji malarskiej wraz z drewnianym podłożem:

1. Konserwacja dekoracji wraz z drewnianym podłożem in situ; tzn. bez demontażu.
2. Demontaż desek sufitu, konserwacja dekoracji wraz z podłożem w pracowni, montaż desek wraz z dekoracją malarską do konstrukcji dachu po remoncie.

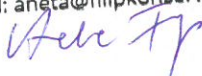
Ostateczny wybór jednej z metod postępowania będzie zależny od planowanych prac remontowych przy więźbie dachowej. Ze względów konserwatorskich bardziej korzystną metodą wydaje się próba konserwacji więźby dachowej bez całkowitej wymiany konstrukcji oraz konserwacja sufitu wraz z dekoracją malarską in situ.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

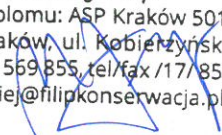
1. Uzupelnienie badañ na obecnoœæ polichromii
2. Wykonanie badañ laboratoryjnych w celu ustalenia techniki i technologii wykonania.
3. Konserwacja drewnianego podłoża (in situ bez demontażu lub w pracowni po zdemontowaniu) trucie i dezynfekcja drewna, wymiana całkowicie zdegradowanych fragmentów drewna, wzmocnienie strukturalne częściowo zdegradowanych fragmentów drewna).
4. Usunięcie przemalowań (wstępnie przewiduje się odsłonięcie dekoracji Strońskiego z 1930 r.)
5. Uzupelnienie drobnych ubytków drewna kitem trocinowym.
6. Uzupelnienie ubytków gruntu lub warstwy podkładowej (odpowiednio dobrana szpachla elastyczna) dobrana fakturalnie i kolorystycznie do oryginału.
7. Scalenie kolorystyczne ubytków dekoracji (scena figuralna poprzez „punktowanie kropką” tła i ornamentyka plama scalającą. (farby odwracalne optycznie naśladowujące odsłoniętą dekorację).
8. Położenie zabezpieczającej warstwy „werniksu”.

Uwagi. Ostateczne rozwiązania technologiczne będą opracowane w trakcie prac na podstawie wyników badań laboratoryjnych oraz zatwierdzonych prób estetycznych. Po konserwacji technicznej zostanie opracowana większa próba konserwacji estetycznej i przedstawiona do akceptacji stosownej komisji konserwatorskiej. Decyzja o konserwacji drewnianego podłoża in situ lub po zdemontowaniu w pracowni zostanie podjęta w wyniku ustaleń z projektantami remontu, wykonawcą prac remontowych, wykonawcą prac konserwatorskich, inwestorem oraz WUOZ.

Dyplomowany Konserwator Dziej Sztuki
mgr Aneta Filip
nr dyplomu ASP Kraków 5864
35-505 Rzeszów, ul Strzyżowska 95
mobile: +48 698672478
e-mail: aneta@filipkonserwacja.pl

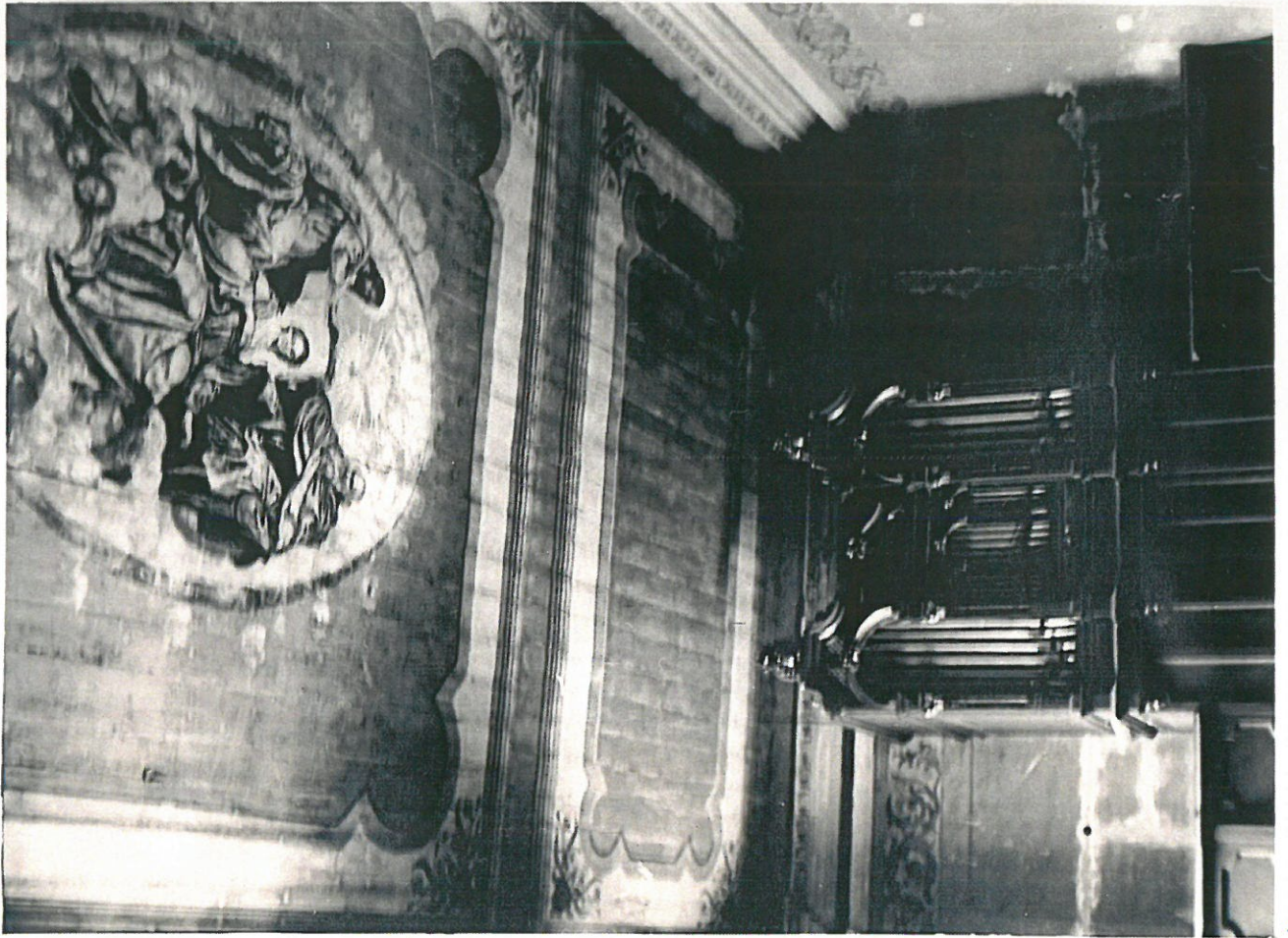

MGR KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
Maciej Filip
nr dyplomu: ASP Kraków 5012
30-363 Kraków, ul. Kobierzyńska 63/7
mobile: 604 559 855, tel/fax /17/ 850-45-18
maciej@filipkonserwacja.pl

Spis fotografii:

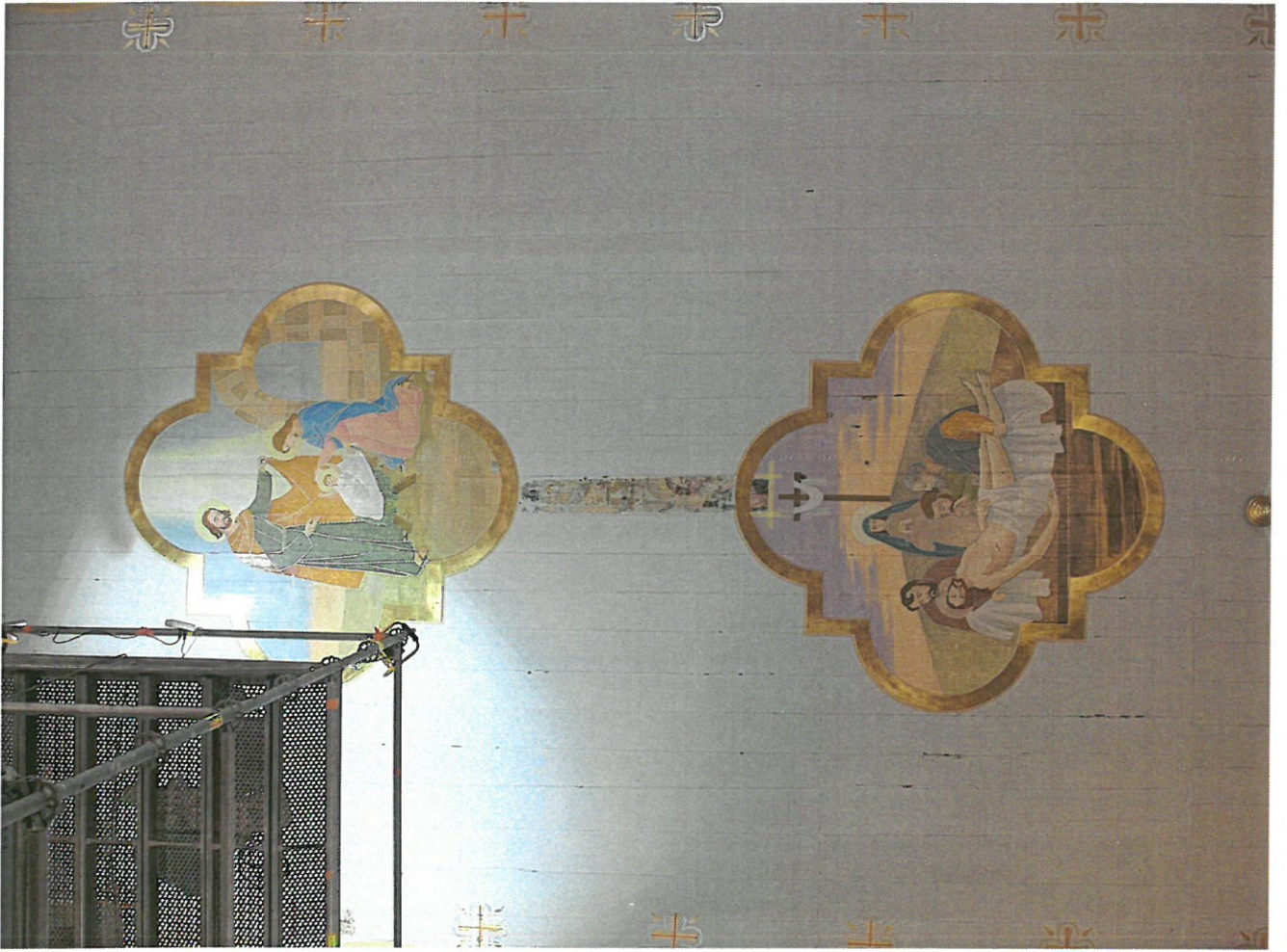
- Fot nr 1. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, polichromia sufitu. Zdjęcie archiwalne 1962.
- Fot nr 2. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, polichromia sufitu, widok ogólny. Stan przed konserwacją
- Fot nr 3. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, środkowa część sufitu, odkrywka potwierdzająca obecność pierwotnej polichromii. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 4. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, środkowa część sufitu, odkrywka potwierdzająca obecność pierwotnej polichromii. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 5. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, środkowa część sufitu, fragment odkrywki z przedstawieniem postaci Matki Bożej. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 6. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, sufit, fragment odkrywki z przedstawieniem twarzy Matki Bożej. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 7. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, sufit, odkrywka potwierdzająca obecność pierwotnej polichromii. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 8. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, sufit, odkrywki punktowe, potwierdzające obecność pierwotnej polichromii. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 9. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, sufit, odkrywki punktowe, potwierdzające obecność pierwotnej polichromii. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 10. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, środkowa część sufitu, odkrywka potwierdzająca obecność pierwotnej polichromii. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 11. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, środkowa część sufitu, odkrywka potwierdzająca obecność pierwotnej polichromii. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 12. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, sufit, odkrywka pokazująca fragment wtórnej polichromii wykonanej w latach 60-tych XX w. Stan przed konserwacją.
- Fot nr 13. Nozdrzec, kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, nawa, środkowa część sufitu, samoistne odkrywki pokazujące obecność warstw chronologicznych oraz stan zachowania obecnej polichromii. Stan przed konserwacją.

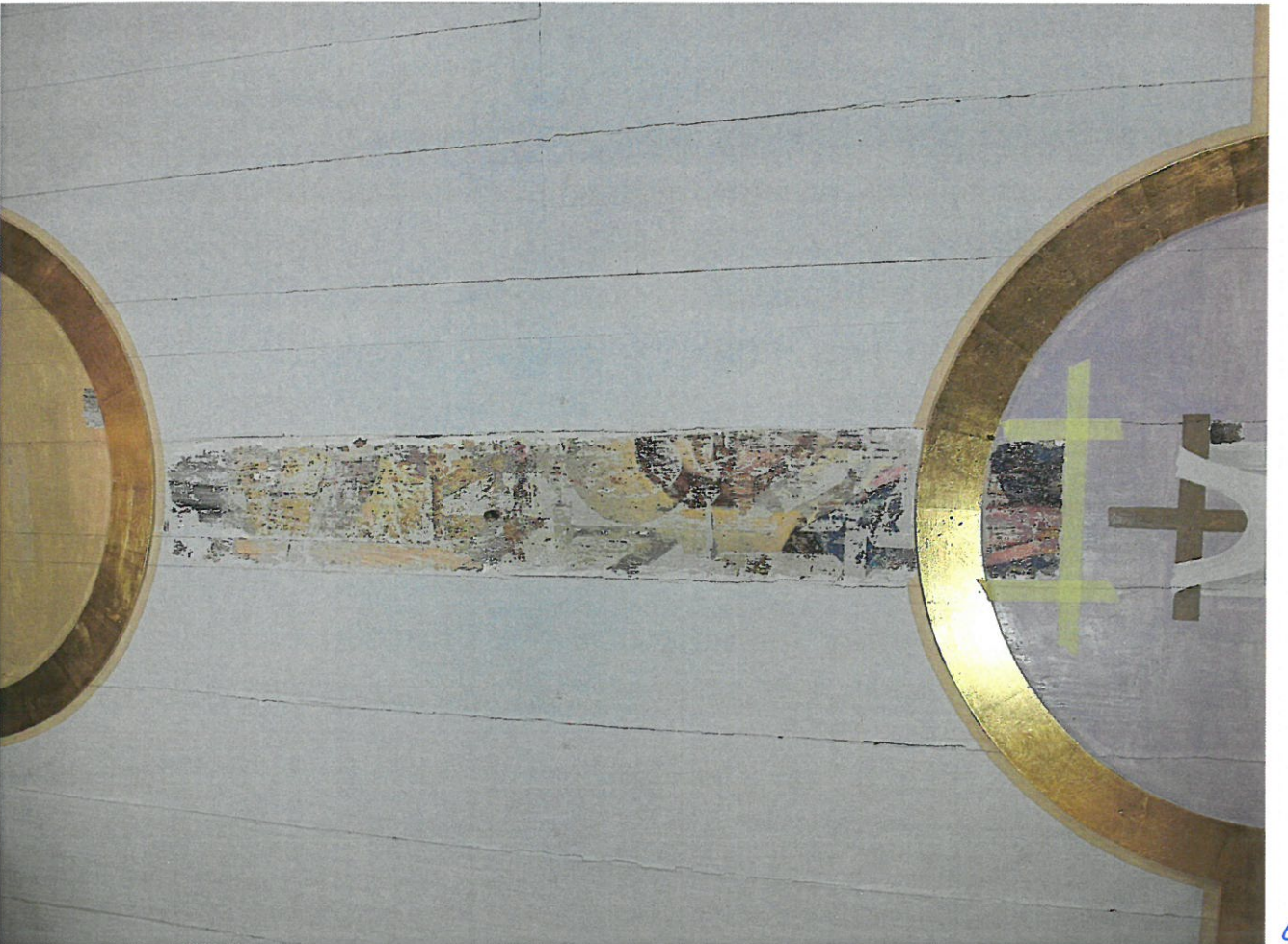
1.

2.

3.

4.

5.

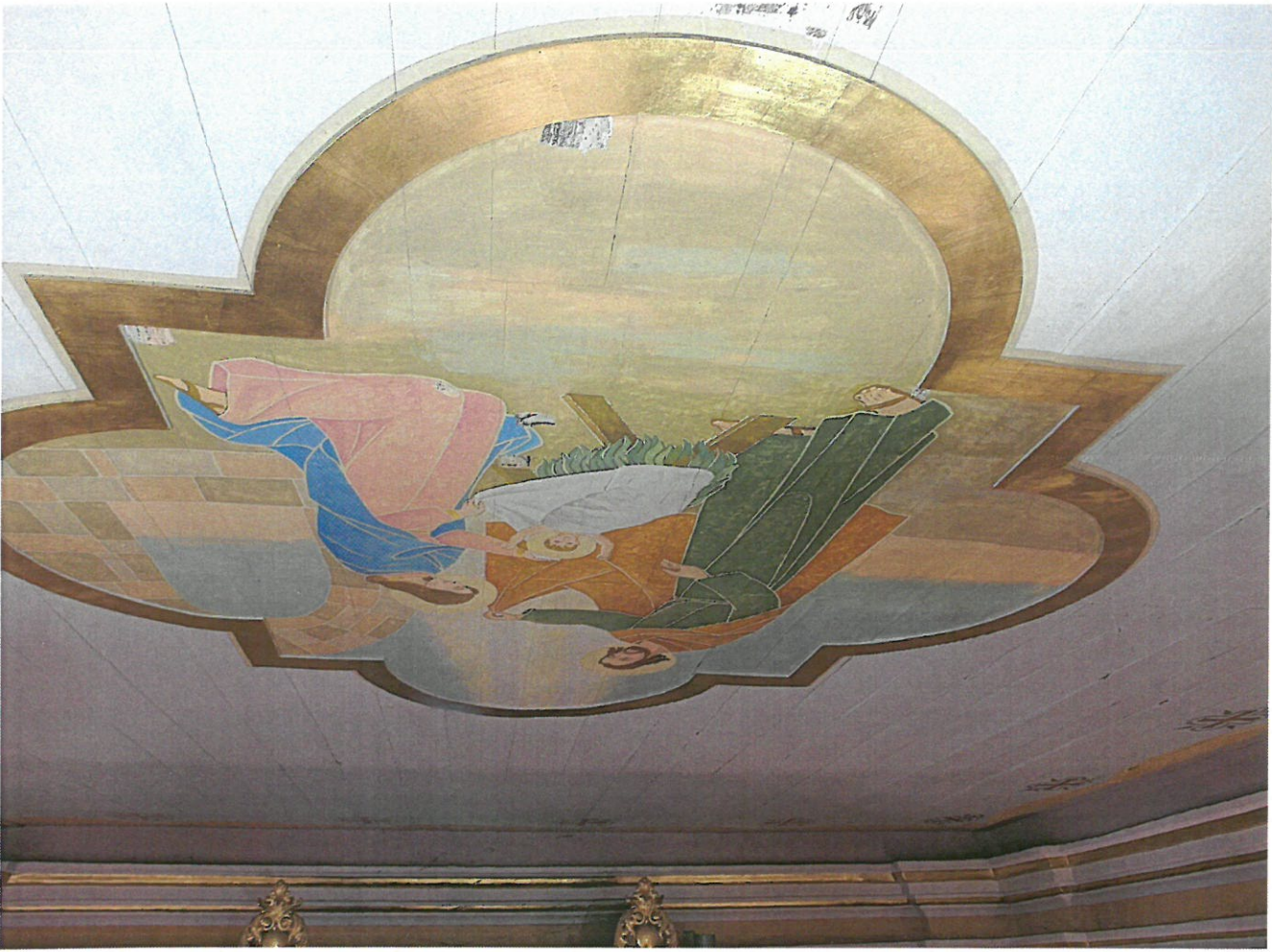
6.

7.

8.

9.

10.

41.

12.

